

Ooggetuige van koloniale geschiedenis

Henriëtte Müller over haar vader: Indo-Europeaan en leraar aan de Apeldoornse Koningsschool.

Door Jacqueline Bonnes, september 2026

15 augustus 2026 op het Ereveld te Loenen. Zoals ieder jaar herdenken we het einde van de Tweede Wereldoorlog in Azië. Toch is elk jaar anders. Dit jaar bijvoorbeeld omdat het, na maanden van zinderende hitte zonder één druppel regen, ineens met bakken uit de hemel komt. De stortvloed is niet aangekondigd door de buienradar, dus lang niet alle belangstellenden hebben een paraplu bij zich. Gelukkig heeft de Oorlogsgravenstichting wel een paraplu, en zelfs een hele grote, voor de sprekers op het podium. En zo, met in onze oren de ruis van regen, in onze neus de geur van dennenbomen en op onze huid de druppels uit de hemel, luisteren we naar Henriëtte Müller en haar dochter Danique. Zij nemen ons mee in hun herdenking van de Japanse capitulatie.

Afb. Danique en Henriëtte Müller. Foto Oorlogsgravenstichting / Astrid de Wilde.

Ze vertellen onder meer over de twee koffers die vóór hen op de grond liggen. In 1946 zitten hierin de bezittingen van Henriëtte's familieleden bij hun ontvluchting uit Indonesië. Want op 17 augustus 1945 is de 'Republiek Indonesia' uitgeroepen door Soekarno. In de daaropvolgende dekolonisatieoorlog verdedigen Indonesische nationalistten hun onafhankelijkheid, en de Nederlanders in Indonesië beleven een tijd van geweld, angst en onzekerheid. Dat geldt ook voor de Indische Nederlanders, zoals de familie Müller. In maart 1946 vertrekken zij halsoverkop naar Nederland, op het

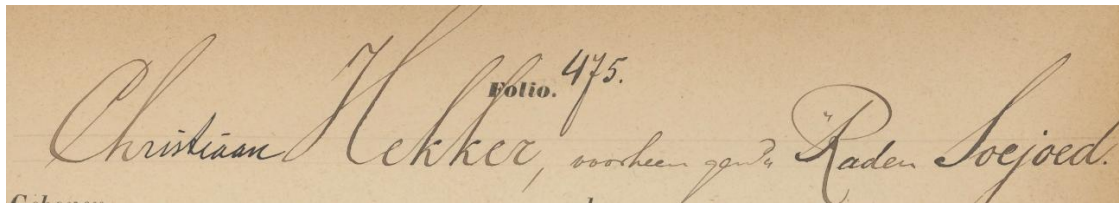
vrachtschip De Klipfontein. Een heel leven in twee koffers. Het is bijna niet voor te stellen.

Ook Henri Müller, later de vader van Henriëtte, vaart als 13-jarige jongen mee met De Klipfontein. Met hun speech hebben Henriëtte en Danique aan hem een stem willen geven. In deze aflevering van de reeks 'Ooggetuigen van koloniale geschiedenis' vertelt Henriëtte meer over zijn leven.

Voorouders

Henriëtte's grootvader P.H.J. Müller (Piet, geboren in 1895) is een Indo-Europeaan, dat wil zeggen: hij is zoon van een Nederlandse vader en een Indische moeder.

Piet is getrouwd met Johanna Emma Wilhelmina Hekker, dochter van Christiaan Hekker. Namen zijn echter bedrieglijk. Christiaan Hekker is namelijk geboren als Javaanse edelman. Zijn geboortenaam is Raden (een adellijke aanspreektitel) Soejoed Kartadiwirjo (ook wel Kartadiwirja gespeld). Deze man is in 1862 geboren te Semarang op Java. Omdat hij wilde trouwen met een Nederlandse vrouw (Henriëtte Justine Maria Hinze) en hun toekomstige kinderen betere vooruitzichten in het leven wilde geven, heeft hij zich laten adopteren door de Nederlandse dominee Hekker en diens achternaam aangenomen. Ook heeft hij zich bekeerd tot het christendom. Het gevolg: in 1887 wordt de Javaan Raden Soejoed Kartadiwirjo genaturaliseerd tot de Nederlander Christiaan Hekker.

A photograph of a handwritten document. The text is written in cursive ink on aged paper. It reads 'Christiaan Hekker, overgenomen van Raden Soejoed.' Above the signature, 'Folio. 475.' is written.

Afb. Nationaal archief, 2.10.36.22, Inventaris van het archief van het Ministerie van Koloniën, Stamboeken Burgerlijke Ambtenaren 1836-1936, inv. nr. 922, folio 475.

Christiaan Hekker / Raden Soejoed Kartadiwirjo maakt carrière als onderwijzer. In de jaren 1890 tot 1909 werkt hij zich op van 'inlandsch hulponderwijzer 1e rang op de kweekschool voor inlandsche onderwijzers' in Bandoeng (Bandung) tot hoofdonderwijzer aan de prestigieuze Depoksche School op Java.

Afb. Overgrootvader Christiaan Hekker / Raden Soejoed Kartadiwirjo en overgrootmoeder Henriëtte Hinze. Archief fam. Müller.

De vijf kinderen uit hun huwelijk, waaronder de oma van Henriëtte Müller, zijn na de Tweede Wereldoorlog allemaal naar Nederland vertrokken. Daaronder ook Johanna, later Henriëtte's oma. Zij zal haar leven lang zo Nederlands mogelijk zijn. Anderzijds is ze bepaald geen huisvrouw zoals men dat in die tijd in Nederland gewend is. Ze is namelijk gewend aan huispersoneel zoals een kokki en een baboe, en zal later in Nederland, als ze geen personeel meer heeft, weigeren om de huishouding te doen. Dat wordt de taak van de oudste dochter.

De Giesting, een landbouwkolonie op Sumatra

Al met al heeft de huidige Henriëtte Müller dus minstens een kwart Indonesisch bloed. Op zich is dat niet zo bijzonder: geschat wordt dat één op de tien Nederlanders deels Indonesisch bloed heeft (<https://education.myheritage.nl/article/een-verstrengelde-band/>). Wel bijzonder is dat Henriëtte de Indo-Europese afkomst van haar familie sterk benadrukt. De reden is dat deze afkomst van grote invloed is geweest op haar familiegeschiedenis. Juist de Indo-Europese afkomst van opa zorgt er namelijk voor dat hij zich vóór de Tweede Wereldoorlog op landbouwkolonie De Giesting mag vestigen. Dat zit zo.

Afb. Linkerfoto Buitenzorg (Bogor) 1922, links oma Müller. Rechterfoto opa Müller met zoon Puck en baby 'Boengkie' Johannes in de kinderwagen. Archief fam. Müller.

Opa Müller is in de jaren '20 van de vorige eeuw brigadeleider Rubberrestrictie in Benkoeloe (Bengkulu) in de rubberbouw op Sumatra. Echter, vanwege de economische crisis zoekt hij meer werkzekerheid. De door het *Indo-Europeesch Verbond* gestichte landbouwkolonie De Giesting biedt uitkomst. Er is in die tijd grote werkloosheid, en het idee is dat op De Giesting Indo-Europese boeren ('Indoboeren') gaan werken. Er wordt op Sumatra een stuk oerwoud ontgind, er worden kavels uitgegeven en zo'n 50 families gaan erfpachten. Zo ook de familie Müller. Men verbouwt er rubber, avocado, koffie, maïs, cassave, enzovoorts. Henriëtte's vader Henri (geboren in 1933) groeit er op. Het is een afgelegen plek, met maar één toegangsweg. De dichtstbijzijnde stad (nu bekend als Bandar Lampung) ligt zo'n 100 kilometer verderop.

Afb. "Kolonisten op school op Giesting, de in 1926 begonnen landbouwkolonie van het Indo-Europees-Verbond in Zuid-Sumatra". Leiden University Libraries, Southeast Asian & Caribbean Images, KITLV A1108.

In maart 1942 bezet het Japanse leger Nederlands-Indië. Opa Müller is dan in de omgeving van Bengkoeloe, ver weg van De Giesting, maar zijn gezin wordt weggehaald uit De Giesting en elders geïnterneerd. Na een paar maanden moeten oma en de kinderen terug naar De Giesting om er voor het Japanse leger te werken. De Giesting is zó afgelegen dat verder opsluiten niet nodig is: de mensen kunnen toch niet weg. Hier werkt de familie Müller drie jaar lang om te overleven.

Overleven lukt, met twee uitzonderingen. Oom Boengkie Johannes (Boengkie is een liefkozend Indisch woord voor 'kleine broer') trapt als jongetje in april 1945 in een roestige spijker. Hij overlijdt aan bloedvergiftiging, want er zijn natuurlijk geen medicijnen. De tweede uitzondering is oom Puck. Hij komt in 1944 om bij de ramp met de Junyo Maru. Puck is als krijgsgevangen KNIL-soldaat aan boord van dat Japanse hellship, als het wordt getorpedeerd door een Britse onderzeeër. De Junyo Maru was onderweg naar Sumatra, waar alle gevangenen tewerkgesteld zouden worden aan de Pakanbaroe-spoorweg. Puck is pas 21 jaar oud. Één van de 5600 doden.

Hoe afgelegen De Giesting ligt, blijkt wel uit het feit dat de bewoners pas op 28 augustus 1945, bijna twee weken na het officiële einde van de Tweede Wereldoorlog, dit goede nieuws horen. Maar dat is niet het einde van de angst. Inmiddels woedt namelijk de Indonesische onafhankelijkheidsstrijd, inclusief geweld tegen Indo-Europeanen. Het is de Bersiap-periode.

Ze gaan. Het gezin Müller vlucht naar Nederland. Het bestaat uit vijf personen, waaronder Henri die als gezegd dan pas 13 jaar oud is. De bezittingen gaan in de twee stalen koffers.

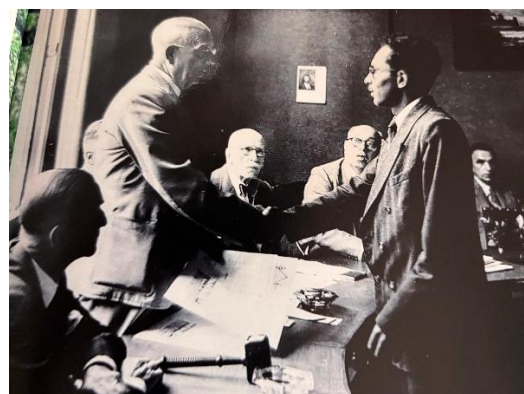

Afb. Henriëtte Müller met het horloge dat haar grootvader in de Tweede Wereldoorlog niet heeft afgegeven, ondanks mishandeling door een Japanse soldaat. Foto auteur.

De Tropische Landbouwschool in Deventer en de suikerfabriek in Kediri

In Nederland wordt het gezin met hulp van Stichting Pelita opgevangen in een pension in Amersfoort. Opa en oma Müller hebben het er moeilijk, omdat ze in Nederland geen werk en geen geld hebben, en terug willen naar Indonesië. Pas na een paar jaar van non-integratie accepteren ze dat er niets anders opzit en dat ze moeten blijven. Opa en oma Müller hebben nooit meer een stap in Indonesië willen zetten.

In 1961 verhuizen ze naar Apeldoorn (Kraaienvweg). Zoon Henri heeft intussen in Deventer de Middelbare School voor Tropische Landbouw gevolgd.

Afb. Diploma-uitreiking juli 1955. Archief fam. Müller.

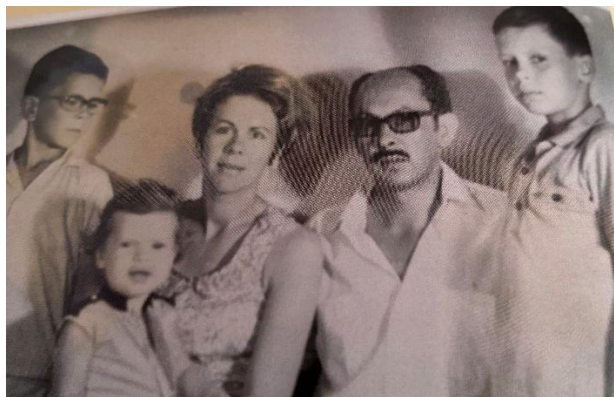
Een jaar na zijn afstuderen trouwt Henri Müller met Riet Everts. Er wordt een zoontje geboren, Bing (1957). Dat gebeurt in Indonesië, want daar wonen Henri en Riet inmiddels. Henri heeft er een leidinggevende functie op een suikerfabriek te Kediri (Java). Eén van de redenen om juist hem op die positie aan te stellen is dat hij Bahasa Indonesia spreekt. Hij zal alles doen om er te slagen! Toch loopt Kediri uit op een teleurstelling. Ze moeten al vrij snel terug naar Nederland. De reden is dat in de jaren '50

de agressie jegens Nederlanders weer toeneemt, bijvoorbeeld in de vorm van bekladding van hun huis met anti-Nederlandse teksten. Het wordt onveilig voor Nederlanders. Dat Henri een Indo-Europeaan is, doet niet terzake. De leiding van de fabriek geeft een eenmalige optie tot terugkeer: zou Henri daar niet op ingaan, dan mag hij blijven, maar wel volledig op eigen risico.

Ze gaan. Het gezin Müller vlucht naar Nederland.

Wat de tijd in Kediri wel gebracht heeft, is dat de Hollandse Riet van kokki heeft geleerd om heerlijk Indisch te koken. Haar hele verdere leven heeft ze steeds de helft van de week Indisch en de andere helft Nederlands gekookt. De blonde Riet heeft zelfs eind jaren '80 als echte Belanda in de keuken van Indonesisch Specialiteitenrestaurant Mama Lien aan de Amersfoortseweg gewerkt. Het is een scherp contrast met haar Javaanse schoonmoeder, de moeder van Henri, die in alles zo Hollands mogelijk wil zijn en alleen maar Nederlands eten wil.

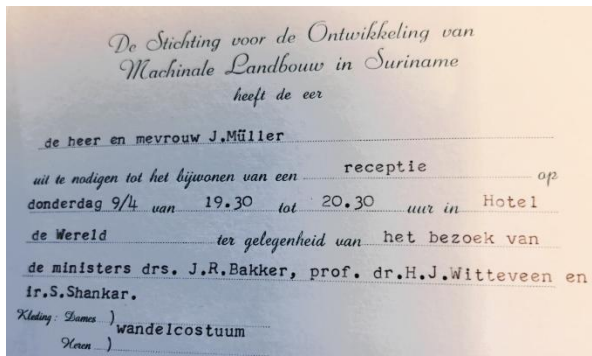
In 1968 wordt als nakomertje dochter Henriëtte geboren. Alleen al haar naam is uitdrukking van de diepe verbondenheid tussen haar ouders Henri en Riet.

Afb. Linkerfoto: Henri en Riet en één van hun kinderen. Rechterfoto: Coen, Henriëtte, Riet, Henri en Bing. Archief fam. Müller.

Van 1969 tot 1971 Wageningen, Suriname

Henri krijgt in 1969 de mogelijkheid om voor twee jaar naar Suriname te worden uitgezonden. Op dat moment is dat nog een kolonie van Nederland. De *'Stichting voor de ontwikkeling van de Machinale Landbouw in Suriname'* (SML) heeft er een opleidingsbedrijf opgezet voor verbetering van de verbouw van rijst. Henri zal er gaan lesgeven. Natuurlijk gaat zijn gezin mee naar Suriname, hoewel de 13-jarige Bing al snel terug moet naar Nederland om hier naar school te gaan. Vader Henri vindt het niveau van onderwijs in Suriname namelijk niet goed genoeg, en is bang dat Bing na twee jaar Surinaams onderwijs de aansluiting in Nederland zal missen. In Nederland gaat Bing inwonen bij tante Guus.

Afb. Linksboven: 1969-1971, het opleidingsbedrijf van de SML. Linksonder: uitnodiging voor een chique receptie met ministers. Kledingcode: wandelcostuum. Rechts: tanken tijdens een uitstapje met de auto. Archief fam. Müller.

Henriëtte herinnert zich Suriname als een gelukkige tijd, met vriendjes en vriendinnetjes en af en toe een uitstapje. Ook dit verblijf in de tropen is echter van korte duur. Moeder Riet kan niet aarden, en de detachering is bedoeld voor maar twee jaar.

Ze gaan. Het gezin Müller gaat terug naar Nederland.

Vijfenveertig jaar later (2016) bezoekt Henriëtte de bij het opleidingsbedrijf behorende rijstfabriek. Het is een treurig gezicht. De ruïne staat er nog, maar is allang niet meer in bedrijf.

Afb. De SML-fabriek niet langer in bedrijf.

https://www.vollenhouw.nl/landen/Suriname_1/slides/sr081_sml_fabriek_wageningen.html

Vanaf 1971 Apeldoorn en de Koningsschool

Na terugkomst in Nederland schoolt Henri zich om en wordt leraar biologie, natuur- en scheikunde aan de Koningsschool. In die tijd leidt de Koningsschool op tot bosbouwkunde. (Nu niet meer: in 2018 is de school opgeheven, sinds 2022 is op deze locatie aan de Loolaan een ouderentehuis). Henriëtte is als kind vaak meegeweest als Henri nog iets op school moet doen. Hij heeft een spannend klaslokaal, met dieren op sterk water en een model van een menselijke torso waar je de organen uit kunt halen.

Als leraar heeft Henri vlakbij school een soort volkstuintje op het terrein van het Loo, achter bij de Tuinmanslaan, richting de Olifantenschuur. Dat stukje grond bewerkt hij graag. Hij noemt zichzelf trots '*Indoboer*', net als destijds de kolonisten op De Giesting deden. De grond op de Veluwe is hem net zo lief als vijftig jaar eerder de grond van Sumatra.

Maar Henri's verlangen naar Indonesië, dat is altijd gebleven.

Afb. Links: De koffers waarmee opa en oma Müller in 1946 Indonesië ontvluchten. Rechts: Henri Müller stookt in zijn schuurtje in Apeldoorn een houtskoolvuur om sateh te roosteren. Archief fam. Müller.